

Opas ojitussyhteisölle uoman kunnossapito- ja peruskorjaushankkeeseen

OUTI LEPPINIEMI

Opas ojitusyhteisölle uoman kunnossapito- ja peruskorjaushankkeeseen

Uoman kunnossapito- ja peruskorjaushankkeen läpiviennissä on omat haasteensa. Tästä oppaasta löytyy ojitusyhteisöjen toimitsijoille (vanhassa vesilaissa ojitusyhtiö, ks. Sanasto) tietoa siitä, miten hanketoteutetaan ja mitä velvollisuuksia yhteisöllä on.

OPAS 3 | 2014

**OPAS OJITUSYHTEISÖLLE UOMAN KUNNOSSAPITO- JA
PERUSKORJAUSHANKKEESEEN**

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Taitto: ELVI/AB

Painopaikka: Juvenes Print

ISBN 978-952-314-099-8 (painettu)

ISBN 978-952-314-100-1 (PDF)

ISSN-L 2242-2927

ISSN 2242-2927 (painettu)

ISSN 2242-2935 (verkkajulkaisu)

URN:ISBN:978-952-314-100-1

www.doria.fi/ely-keskus | www.ely-keskus.fi

Sisältö

Johdanto	3
Ojitusyhteisön aktivoiminen.....	4
Koolle kutsuminen	5
Päätösvaltainen yhteisökokous ja äänivalta.....	6
Rahoituksen järjestäminen	7
Kunnossapitohanke	8
Kunnossapitovelvollisuus	8
Kunnossapitohankkeen käynnistäminen	10
Maastotarkastus	10
Vesiensuojelu ja luontoarvojen huomioiminen	12
Kunnossapitoperkauksen suorittaminen.....	15
Peruskorjaushanke ja uusi suunnitelma.....	19
Ojitusoimitus	19
Suunnitelman tilaaminen	20
Kustannusten jako.....	21
Peruskuivatusavustuksen hakeminen.....	22
Ojituksesta ilmoittaminen	22
Suunnitelman toteuttaminen	23
Panttaaminen/Kiinteistöpankki.....	25
Malli yhteisökokouksen esityslistasta.....	26
Sanastoa.....	27
Lisätietoa.....	29

Johdanto

Suomen pelloista pääosa on ojitettu jo ennen 1970-lukua ja tällä hetkellä viljelyksessä oleva peltopinta-ala on ainakin kertaalleen peruskuivatettu. Vesihallinto perustettiin vuonna 1970 ja kuivatustehävät siirtyivät maanviljelysinsinööripiireistä vesipiireille, jonka jälkeen ojituksia tehtiin taas runsaammin. Nykyiset ojitustoimitushakemukset, joita tehdään ELY-keskuksille, ovat selvästi vähentyneet 1990-luvun jälkeen ja tänä päivänä tehtävät toimenpiteet ovat lähinnä ojitusten kunnostuksia sekä peruskorjauksia.

Peltoalueilla tehtävät ojitushankkeet koskettavat usein monia maanomistajia ja isoissa hankkeissa tarvitaan maanomistajien kesken hyvää yhteistyökykyä, osaamista ja halua toteuttaa hanke niin, että siitä on mahdollisimman suuri hyöty kaikille ojitusyhteisön jäsenille. Ojitusyhteisön kokouksista ilmoitetaan yleensä paikallisessa lehdessä ja näissä kokouksissa päätetään niistä toimista, joihin hankkeessa ryhdytään. Osallistumalla näihin kokouksiin pääsee ojitusyhteisön jäsen vaikuttamaan toimitsijoiden valintaan ja niihin toimenpiteisiin, joita hankkeessa tullaan tekemään.

Vesien suojelun ja vesistön hoidon tarpeissa on tapahtunut muutoksia. Kunnossapidossa on otettava huomioon kuivatusalueen ja sen alapuolisen vesistön veden laatu ja kuivatusalueeseen kuu-

luvien uomien luonnonarvojen säilyttäminen. Vesilain mukaan luonnontilaisen kaltaiseksi muuttuneen ojan kunnossapito voi edellyttää uutta suunnitelmaa ja ojitustoimitusta. Uomien perkauksesta aiheutuvien vedenlaatu- ja muiden haittojen vähentämiseksi on kehitetty ns. luonnonmukaisen vesirakentamisen toimenpiteitä, joita voidaan soveltaa uoman kunnossapidossa.

Ojitushankkeiden toimitsijoilla on tulevaisuudessa yhä suurempi vastuu hankkeen etenemisestä ja hankkeen valmistumisen jälkeen uomien kunnossapidosta. Muuttuneen käytännön ja vesilain uudistusten vuoksi katsottiin, että ojitushankkeiden toimitsijoilla tulisi olla oma ajan tasalla oleva opas, mistä löytyy toimitsijalle kuuluvat tehtävät. Tähän oppaaseen on koottu ojitusyhteisön toimitsijan tehtävät uoman kunnossapito- ja peruskorjaushankkeen aikana, sekä hankkeen valmistumisen jälkeiset tehtävät.

Opas on tehty yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen kuivatusvastava Väinö Haapamäen ja valtakunnallisen peruskuivatus- ja ojitustoimitustehtävien toimintamalliryhmän kanssa. Lisäksi se on ollut kommenteilla mm. Salaojayhdistyksessä, Suomen ympäristökeskuksessa, Maa- ja metsätalousministeriössä, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitossa sekä useissa ELY-keskuksissa ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaisilla.

Ojitusyhteisön aktivoiminen

ONNISTUNEEN PELTOVILJELYN EDELLYTYKSENÄ ON MAAN RIITTÄVÄ KUIVATUS, JOKA TOTEUTETAAN PERUSKUIVATUKSELLA. PERUSKUIVATUSTA ON MM. VALTAOJIEN PERKAUS JA KAIVU SITEN, ETTÄ PAIKALLISKUIVATUS SALAOJITAMALLA ON MAHDOLLISTA. PERUSKUIVATUSTOIMENPIDE ON YLEENSÄ USEAMMAN MAANOMISTAJAN TOTEUTTAMA HANKE JA VAATII HYVIN TOIMIAKSEEN MAANOMISTAJILTA TARVITTAESSA VUOSITTAISTA SEURANTAA.

Peltoalueen läpi virtaavan valtaojituksen vedenjohtokyvyn heikentyminen havaitaan yleensä siinä vaiheessa, kun peltojen märkyys haittaa viljelytoimenpiteitä ja heikentyneet olosuhteet kasvustolle näkyvät laskevin satotasoina. Kun ojat ja rummut padottavat vettä, on aika pitää ojitusyhteisön yhteisökokous ja päättää uomien kunnossapidosta tai peruskorjauksesta. Jos ojitusyhteisön toiminta ei ole ollut

vuosiin aktiivista, saadaan se jälleen toimimaan kutsumalla koolle yleinen yhteisökokous ja valitsemalla yhteisölle uudet toimitsijat. Hankkeen maanomistajilta, kunnan ympäristöviranomaisilta ja ELY-keskuksen arkistosta löytyy yleensä tietoa vanhasta ojitusyhtiöstä ja sen suunnitelmasta.

Ojitusyhteisö

Yhteisen ojituksen toteuttamista varten perustettu vesioikeudellinen yhteisö. Ojitusyhteisö vastaa vanhan lain ojitusyhtiötä. Ojitusyhteisöitä ovat myös useat pengerryshyötiöt.

Ojitusyhteisön jäsen

Ojitusyhteisön jäseniä ovat ne kiinteistöt, jotka saavat hyötyä ojituksesta.

Ojitusyhteisön toimitsija

Toimitsijan tehtävänä on huolehtia yhteisön päätösten valmistelusta ja täytäntöönpanosta sekä muusta käytännön toiminnasta.

Yhteisökokous

Yhteisön päätösvaltaa käyttää yhteisön kokous. Yhteisön kokouksen päätökset, kuten toimitsijoiden valinta, tehdään yksinkertaisella äänten enemmistöllä. Yhteisön varsinainen kokous pidetään säännöissä määrättyinä aikana ja jos niin ei ole tehty, voi jokainen jäsen vaatia kokouksen pitämistä.

**Ojitusyhteisö toimii ojitus-
toimituksessa vahvistettujen
sääntöjen mukaan.**

**Ojitusyhteisön sääntö-
muutoksen vahvistaa
lupaviranomainen.**

Koolle kutsuminen

Yhteisökokouksen koollekutsujana toimii ojitusyhteisön päätoimitsija, tai hänen ollessaan estynyt, joku toimitsijoista. Vuosikausia toimimattomana olleen yhteisökokouksen voi kutsua koolle kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, ELY-keskuksen valvontaviranomainen tai kuka tahansa yhteisön jäsen. Yhteisökokous tulee kutsua koolle yhteisön säännöissä määrätyllä tavalla, tai kokouskutsussa, joka tulee julkaista paikallisessa lehdessä vähintään seitsemän vuorokautta aikaisemmin.

Kutsun sisältö:

- Kokouksen päivämäärä ja paikka
- asiana ojitusyhteisön järjestäytyminen
- kokouksessa päätetään mm. seuraavista asioista: kunnossapitoperkauksen suorittamisesta, aikataulusta, rahoituksen järjestämisestä sekä mahdollisen ennakkomaksun perimisestä ja uusien toimitsijoiden valinnasta.

Malli lehti-ilmoituksesta

Uomalan yläosan ojitusyhteisön

Yhteisökokous

Pidetään 20.6.2013 Uomalan nuorisoseuran salissa, Uomalantie 123 alkaen klo 10.00.

Kokouksessa käsiteltävät asiat:

- Ojitusyhteisön uudelleen järjestäytyminen
- Toimitsijoiden valinta
- Kunnossapitoperkauksesta päättäminen
- Ennakkomaksujen periminen
- Ym. asiat

Päätösvaltainen yhteisökokous ja äänivalta

Yhteisön kokous on päätösvaltainen, kun se on kutsuttu koolle sen sääntöjen tai yleisen kokouskäytännön mukaisesti. Yhteisökokouksessa päätetään kunnossapitoperkausesta aina kuivatusalueittain. Kukin kuivatusalue tekee itsenäisiä päätöksiä, vaikkakin kunnossapitotoimenpiteet tulisi hoitaa yhteistyössä muiden kuivatusalueiden ja koko hankkeen kanssa.

Ojitusyhteisössä on vesilain mukaan kullakin jäsenellä sellainen ääni-

valta, joka vastaa ojitusuunnitelmasa hänen maksettavakseen määrätyn osuuden suhdetta ojituskustannuksiin.

Ensimmäisessä kokouksessa käytetään vanhaa osittelua ja sen mukaisia osuuksien jakoa. Jos ojitusyhteisöllä ei ole enää tiedossa vanhan suunnitelman mukaisia kustannusosuuksia, voi hankkeen arkistokappaleita tiedustella paikalliselta ELY-keskukselta.

Mikäli kunnossapidosta ei ole tehty erillistä osittelua, osallistuvat hyödynsääajat kunnossapitokustannuksiin samojen perusteiden mukaan kuin ojituskustannuksiinkin. Kunnossapitotoimintaa koskevassa yhteisökokouksessa käsiteltävät asiat löytyvät oppaan

lopusta kohdasta ”Yhteisökokouksen esityslista”. Toimitsijoiden, jäsenten ja tilintarkastajan valitseminen sekä erottaminen tehdään yhteisön sääntöjen mukaisesti. Yhteisön sääntöjä tulee täydentää siten, että ne eivät ole ristiriidassa vesilain kanssa.

Vesilain mukaan voi ojitusyhteisön jäsen moittia tai vaatia oikaisua ojitusyhteisön päätöksestä. Moite tehdään vapaamuotoisella hakemuksella lupaviranomaiselle ja oikaisuvaatimus ojitusyhteisölle, kun päätös koskee ojitusuunnitelmaan tai muuten nimenomaan jäsenen jäsenyyteen perustuvia velvollisuuksia suhteessa yhteisöön.

Yhteisön kokouksessa päätettävät asiat vesilain mukaan (27.5.2011/587, 12 luku 12§)

Yhteisön kokouksessa on päätettävä:

1. jäsenyyden alkamisesta ja päättymisestä;
2. kiinteistön hankkimisesta, luovuttamisesta tai kiinnittämisestä taikka yhteisön toiminnan kannalta huomattavan muun omaisuuden luovuttamisesta;
3. jäsenten suoritettavaksi tarkoitettujen maksujen määräämisestä;

4. toimitsijan, hallituksen tai sen jäsenen taikka tilintarkastajan valitsemisesta tai erottamisesta;
5. tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä;
6. yhteisön sääntöjen muuttamisesta (AVI); ja
7. yhteisön purkautumisesta (VL 27.5.2011/587 5:26).

Hallitus tai toimitsijat voivat 1 momentissa säädetyin estämättä päättää yhteisön sääntöihin sisältyvän määräyksen perusteella yhteisön omaisuuden myymisestä, vaihtamisesta ja kiinnittämisestä.

Rahoituksen järjestäminen

Kun ojitusyhteisö tekee päätöksen kunnossapidon tai peruskorjauksen aloittamisesta, voidaan samassa kokouksessa päättää myös rahoituksen järjestämisestä. Rahoituksessa kannattaa huomioida, että ojitusyhteisö ei voi olla arvonnlisäverovelvollinen. Halutessaan yhteisö voi kilpailuttaa alueen pankit saadakseen hankkeelle edullisimman rahoituksen. Vakuutena käytetään yleisesti hankkeen kiinteistöjä tarvittavassa laajuudessa. Yhteisön kokouksessa päätetään tilin avaamisesta ja käyttöoikeuden antamisesta. Yleensä tilin käyttöoikeus annetaan hankkeen päätoimitsijalle, yhdelle toimitsijoista ja tarvittaessa yhteisön palkkaamalle sihteerille/rahastonhoitajalle.

Kontoluoma/Alavus
Kasvillisuuden valloittama uoma Alavudella,
veden kulku vaikeutuu ja vesi saattaa jäädä
tulvimaan pellolle.
Kuva Outi Leppiniemi 2013

Kunnossapitohanke

VESILAKI VELVOITTAO OJITUSYHTEISÖÄ HUOLEHTIMAAN OJAN KUNNOSSAPIDOSTA. KUNNOSSAPIDOKSI LUETAAN LAAJUDELTAAN SUPPEAT JA SUUNNITELMAN MUKAISET TOIMET, MUTTA VÄHÄISIÄ MUUTOKSIA SUUNNITELMAAN VOIDAAN TEHDÄ OJITUSYHTEISÖN TOIMITSIJOIDEN PÄÄTÖKSELLÄ.

Kun vanha suunnitelma joudutaan uusimaan merkittävilta osiltaan tai kokonaan, on kyse peruskorjauksesta. Yleisenä käytäntönä on ollut, että ojitustoimitus on pidettävä, jos maa on painunut ja uomaa joudutaan syventämään yli 30 cm lainvoimaisessa suunnitelmassa olevan tasausviivan korkeudesta. Ojitustoimituksen tarpeellisuus arvioidaan tällöin ELY-keskuksen toimesta tapauskohtaisesti.

Kunnossapito- velvollisuus

Vesilaissa on ojan kunnossapidosta seuraavasti: (27.5.2011/587, 5 luku 8§)

Ojan kunnossapito ja käyttäminen
Hyödynsaajan tai hyödynsaajien on pidettävä oja kunnossa siten kuin 7§:ssä säädetään. Kun ojituksesta johtuvien asioiden hoitamista varten on perustettu ojitusyhteisö, yhteisön on huolehdittava ojan kunnossapidosta.

Pajuluoma/Seinäjoki
Uoma ennen perkausta.
Kuva Unto Tapio 2012

Kunnossapito on ojitusyhteisön lainmukainen velvollisuus, eikä kunnossapitotoimista tarvitse ilmoittaa ELY-keskukselle erikseen. Ojitusyhteisön on kuitenkin huomioitava, että kunnossapito vaatii lupaviranomaisen luvan, jos siitä voi aiheutua pilaantumista vesialueella. Vuodesta 2010 lupaviranomaisena on toiminut Aluehallintovirasto. Lupa tarvitaan myös, jos kunnossapito muuttaa vesiympäristöä niin, että siitä aiheutuu haittaa tai vahinkoa yleiselle tai yksityiselle edulle.

Valtion rahoituksella kokonaan tai osaksi suoritetusta maankuivatustyös-

Pajuluoma/Seinäjoki
Perkauksen jälkeen. Muokkauskerroksen alla kivinen moreeni. Moreeni tukee uoman auki pysymistä.
Kuva Outi Leppiniemi 2013

tä hyötyä saavien kiinteistöjen ja alueiden maanomistajat ovat velvollisia pitämään kunnossa kaivetut ja peratut uomat sekä tehdyt laitteet ja rakennelmat. Myös ojitussyhteisön sääntöjen mukaisesti uoman kunnossapito kuuluu aina yhteisölle; ojitussyhteisön on pidettävä yhteinen oja kunnossa siten, ettei osakkaille aiheudu haittaa kunnossapidon laiminlyönnistä. Siltojen ja rumpujen kunnossapito kuuluu asianomaiselle tien pitäjälle. Näillä säädöksillä on pyritty siihen, että kuivatushankkeesta saatava hyöty säilyy

ja ojituksella saavutettu kuivatustila pysyy suunnitelman mukaisena. Jos kunnossapitovelvollisuuden laiminlyönti on jatkunut vuosia, voi se johtaa siihen, että kunnossapidon suorittaminen vaatii luvan tai ojitustoimituksen päätöksen. Luvan tai ojitustoimituksen tarpeellisuus arvioidaan paikallisessa ELY-keskuksessa. Ympäristöasioiden asiakaspalvelukeskus ASPA neuvoo asiakkaita ELY-keskusten hoitamisessa ympäristöasioissa, joihin myös peruskuivatushankkeet kuuluvat. ASPA:n yhteystiedot löytyvät ELY-keskuksen internetsivuilta.

Kunnossapito saattaa vaikuttaa luokitellulla pohjavesialueella pohjaveden laatuun tai määrään

Lisätietoa pohjavesialueista: OIVA – ympäristö- ja paikkatietopalvelu sekä ELY-keskukset

Kunnossapito happamilla sulfaattimailla voi aiheuttaa luvanvaraisuuden ylittäviä seurauksia.

Lisätietoa happamuudesta: GTK ja paikallinen ELY-keskus. Ojituksesta ilmoittaminen happamilla sulfaattimailla ks. sivu 22

Kunnossapitohankkeen käynnistäminen

Uoman suunnitelmallinen ja jatkuva kunnossapito pitää kustannukset kohutuullisina, sillä mitä pidempään uoma on hoitamatta, sitä enemmän sen toimintakelpoiseksi saattamisesta tulee kustannuksia. Maanomistajalle hankkeesta tulevat kustannukset selviävät, kun ensin todetaan kunnostamisen tarve ja sen laajuus. Maanomistajien kannattaa järjestää yhteisökokous, missä pohditaan, mitä hankkeen kunnossapidolta odotetaan. Tavanomaisesta kunnossapidosta voivat yhteisön toimitsijat päättää toimitsijakokouksessa. Ojitusyhteisö voi myös palkata avuksi ojitusasännöitsijän, joka lähtee viemään hanketta eteenpäin yhdessä toimitsijoiden kanssa.

Hankkeen kunnossapidosta ovat ensisijaisesti vastuussa ojitusyhteisö ja sen yhteisökokouksessa valitut toimitsijat. Toimitsijoiden tehtävänä on tarkastaa ojastot riittävän usein ja tarpeen vaatiessa kutsua yhteisön jäsenet sääntöjen määräämällä tavalla yhteisökokoukseen, jossa esitetään selostus tarvittavista kunnostustöistä

Kunnossapitotarpeesta voi tehdä esityksen ojitusyhteisölle myös jokainen ojitusyhteisön jäsen, jos hän karsii huonosta kuivatuksesta tai kunnostushankkeen hyötyalueen ulkopuoliset maanomistajat, mikäli yhteisön ojastojen kunto aiheuttaa ulkopuolisille alueille kuivatus- tai muuta haittaa.

Maastotarkastus

Maastotarkastuksen tarkoituksena on selvittää, ovatko uomat suunnitelman mukaisessa kunnossa, sekä käydä läpi ojien sekä rakenteiden sen hetkinen kunto. Tarkastus suoritetaan pääosin silmämääräisesti ja vain epäselvissä tapauksissa suoritetaan tarpeelliset mittaukset. Lisäksi tarkastetaan, ovatko hyötyalueen maankäyttömuodot edelleen samat kuin osittelussa (metsitetty, raivattu pelloksi, kaavoitettu tai alueelle rakennettu).

Maastotarkastuksen pohjalta laaditaan tarkastusraportti, jossa ilmoitetaan oja- tai rakennekohtaisesti niiden tarkastushetkellä oleva kunto, sekä se, mihin toimenpiteisiin tulee ryhtyä. Tarkastusraportin lisäksi voidaan laatia myös erillinen rumpuluettelo, johon merkitään kaikki hyötyalueella sijaitsevat rummut, niiden koko ja kunto sekä sijainti esim. suunnitelmaan kuuluvien

ojien pituusleikkauksien paalunumeroinnin perusteella. Luetteloon merkitään lisäksi rumpukohtaisesti sen tarvitsemat toimenpiteet sekä se, onko rumpu yleisellä vai yksityisellä tiealueella.

Jos kunnossapitoperkuksesta ei ole päätetty ensimmäisessä kokouksessa, kutsutaan ojitusyhteisön kokous koolle yhteisön sääntöjen mukaisesti päättämään kunnossapidosta.

Mikäli ojastot eivät ole suunnitelman mukaisessa kunnossa, riittää yhdenkin maanomistajan vaatimus kunnossapidosta omistamiensa peltöjen osalta saada suunnitelman mukainen kuivatus.

Jos maastotarkastuksen yhteydessä huomataan, että uoman luiskat ovat syöpyneet ja maa-aines on lähtenyt liikkeelle, suositellaan tarkempia pohjatutkimuksia. Tarvittaessa voidaan uomaan rakentaa eroosiosuojaus, jolla estetään luiskien syöpyminen ja uoman tukkeutuminen.

Kunnostukselle on tarvetta, kun vesi ei virtaa tai kuivatussyvyys ei riitä ojissa. Tähän saattaa olla syynä:

- uoman pohjaan kertynyt ylävirran puolelta tuleva tai luiskasortumien ja valumien aiheuttama liete
- uoman pohjan heinittyminen
- uoman luiskien vesoittuminen
- uomaan joutuneet ja sinne kuuluvat mattomat esineet, kuten jätemuovi tai muu roska
- hyötyalueen maanpinnan painuminen
- yläpuoliselta valuma-alueelta tulevan veden määrän lisääntyminen tai nopeutuminen.

Maastotarkastuksessa kiinnitetään huomiota seuraaviin asioihin, onko:

- uoman luiskissa sortumia
- uoman pohja syöpyneet
- uoman luiskat painuneet ja uoma kaventunut
- uoma vesoittunut, uoman luiskissa kasvaa puustoa
- uoma heinittynyt tai uomassa kasvaa vesikasvillisuutta
- uomassa virtausta haittaavaa jätettä
- uoman luiskat karjan polkemat ja uoma madaltunut
- uoma luonnontilaisen kaltainen
- mahdollista kohdentaa vesien-suojeluratkaisuja, kuten vesien-suojelua ja luontoarvojen säilyttämistä.

Rakenteiden ja laitteiden kunnossa huomioidaan, ovatko:

- rummut oikeassa korkeudessa, aukkomitat riittävät, ehjiä ja puhtaita
- vanhat sillat ehjiä, eivätkä ne padota
- maapadot ja penkereet oikeassa korkeudessa, sekä niiden tiiveys
- pumpput ja pumppaamojen rakenteet kunnossa.

Pajuluoma/Seinäjoki. Ojan eroosiosuojaus suodatinkankaalla ja kalliomurskeella (murskeen koko 0–200 mm)
Kuva Outi Leppiniemi 2014

Vesiensuojelu ja luontoarvojen huomioiminen

Uoman kunnossapito tulee nykyisin toteuttaa ympäristöä entistä vähemmän kuormittavia, ns. luonnonmukaisia menetelmiä käyttäen, jolloin vältytään haitoilta, jotka kohdistuvat vesistön veden laatuun ja luontoarvoihin. Lähtökohtana on edelleen kuivatustilan parantaminen ja ylläpito, mutta samaan aikaan pyritään parantamaan myös veden laatua ja eliöstön elinolosuhteita.

Perinteisen kunnossapitokaivun rinnalle tarvitaan uusia kaivutapoja varsinkin silloin, kun uoma on muuttunut luonnontilaisen kaltaiseksi. Luonnontilaisen kaltaisessa uomassa voi olla kalastoa, ojavarren niittykasvillisuus on siellä monipuolista, pohjaeläinkanta, perhoset ja nisäkkäät ovat hyvin edustettuina. Luonnontilaisuuden arviointiin saa apua paikallisesta ELY-keskuksesta, joka myös osaa arvioida samalla uuden suunnitelman tarpeellisuuden.

Luonnontilaisen kaltaiseksi palautuneen uoman luonnontilan turvaavia menetelmiä ovat mm. tulvatasanne. Jos uoman kuivatussyvyys on riittävä,

voidaan sen vedenjohtokykyä parantaa kaivamalla uoman toiselle tai molemmille puolille tulvatasanne. Tällöin itse uoma jää koskemattomaksi alivesiuomaksi, jossa vesi virtaa kuivana aikana ja parhaimmillaan se sopii esim. kalaston elinoloympäristöksi. Suurilla tulvilla vesi nousee tulvatasanteelle ja niillä oleva kasvillisuus estää syöpmistä ja pysäyttää kiintoainesta.

Kun uomaa kaivetaan esim. kuivatussyvyuden lisäämiseksi, voidaan rantaa suojaavaa ja monimuotoisuutta lisäävää rantakasvillisuutta säilyttää toispuoleisella kaivulla. Kasvien juuret sitovat luiskien maaperää ja toi-

mivat näin eroosiosuojanakin. Uoman pohjaan rakennettavilla pohjapadoilla ja putousportilla hidastetaan uomaa syövyttävää veden virtausnopeutta ja yläpuolisen vesisyvyyden sekä pintalan kasvaessa lisääntyy uoman monimuotoisuus. Kosteikoilla, laskeutuslaitailla ja lietekuopilla voidaan pysäyttää kiintoaineksen kulkeutuminen alapuoliseen vesistöön. Lisätietoa aiheesta löytyy Internetistä esim. oppaasta ”Ojat kuntoon luonnonmukaisin menetelmin” tai esitteestä ”Purojen hoito maatalousalueilla – luonnonmukainen peruskuivatus”.

Kunnossapidon käytännön toteutus on myös tehtävä siten, että vältetään vesistön veden laadulle ja luontoarvoille aiheuttavia haittoja. Vesistökuormitusta voidaan pienentää ojahankkeiden työjärjestelyillä ja erilaisilla vesienkäsitte-lyrakenteilla. Näitä ovat mm. kaivutöiden ajoittaminen ylivirtaama-aikojen ulkopuolelle, vaiheittainen kaivu, erilaisten työaikaisten patojen rakentaminen tai uoman kaivaminen ylhäältä alaspäin, niin että sivu-uomat kaivetaan ennen pääuomaa.

Kuivatustilan ylläpito ja luontoarvojen huomioon ottaminen eivät poissulje toisiaan, vaan esim. kalaston elinolosuhteita voidaan parantaa peruskuivatushankkeen yhteydessä!

Maatalousuomien luontoarvoja:

- Kalasto – jopa pienissäkin uomissa voi olla taimenia tai nahkiaisia.
- Ojanvarren niittykasvillisuus
- Pohjaeläimet ja muu eliöstö, kuten perhoset ja nisäkkäät
- Uoman ekosysteemipalvelut – maisema ja riista

Ritobäcken/Sipoo. Tulvatasanne, tulvavirtaamalla virtaus leviää tulvatasanteelle ja keskivirtaamalla virtaus pysyy vanhassa alivesiuomassa
 Kuva Irmeli Ahtela 2010.

Tulvatasanteelle levinnyt kasvillisuus lisää monimuotoisuutta, vähentää eroosiota ja pidättää ravinteita.
 Kuva Airi Kulmala 2011.

Kunnossapitoperkausten suorittaminen

Kunnossapitoperkaus tulee suorittaa työhön soveltuvalla ja asiallisella kalustolla. Ojitusyhteisö voi halutessaan pyytää tarjoukset useammalta urakoitsijalta ja työhön tulee valita ammattinsa hallitseva urakoitsija, jolla on käytössä työnsä osaavat koneenkuljettajat ja ammattitaitoinen työnjohto. Ennen kaivutöiden aloittamista tulee ojitusyhteisön huolehtia siitä, että uomassa ja uoman luiskissa kasvavat virtausta haittaavat pensaat ja puusto poistetaan. Poistaminen voidaan yhteisökokouksessa sopia suoritettavaksi joko ojitusyhteisön toimesta, tai sitten niin, että maanomistajat suorittavan poiston alueeltaan tiettyyn päivämäärään mennessä. Mikäli mahdollista, tulisi uoman varteen jättää etelän puolelle varjostavaa puustoa, koska sen on todettu hidastavan ja estävän uoman heinittymistä sekä umpeenkasvua.

Vanhoissa suunnitelmissa uoman luiskakaltevuus on usein jyrkempi kuin nykyään yleisesti käytössä oleva 1:2 kaltevuus. Uoman maalaji ja syvyys huomioiden, voidaan luiskakaltevuus

loiventaa vastaamaan nykyistä käytäntöä. Tämä toimenpide mahdollistaa tulevan kunnossapitoperkauksen ainoastaan uoman pohjasta ja on tärkeä erityisesti syöpyvillä maalajeilla.

Loiventaminen kasvattaa uoman kokonaisleveyttä, jolloin voi tulla tarve tarkistaa peltolohkon pinta-aloja maatalouden tukijärjestelmää varten. Luiskan loiventaminen on kuitenkin tarpeellista erityisesti syöpyvillä maalajeilla.

Vesilain mukaan ojaan katsotaan kuuluvan uoman kummallakin puolella metrin levyinen piennar, ellei sitä ole määrätty leveämmäksi tai ellei maan laatu sitä vaadi.

Perkaustyötä valvovien toimitsijoiden tehtävänä on valvoa ja ohjata työtä siten, että se tulee suoritetuksi yhteisökokouksen päätösten ja suunnitelma-asiakirjojen mukaisesti. Toimitsijoiden, tai yhteisön palkkaaman ulkopuolisen valvojan/ojitusisännöitsijän, on seurattava tarkoin työn suoritusta sekä pidettävä kirjaa rumpujen ja siltojen korjauksista, kuivatus- tai osittelualueella tehdyistä työmääristä sekä mahdollisista vahinkojen syntymisistä myöhemmin tapahtuvaa kustannusjakoa varten.

Sulkavankylä/Alavus
Puuston raivausta uoman luiskilta
Kuva Unto Tapio 2012

Toimitsijoiden yleisiä tehtäviä:

- Toimitsijoiden on hyvä tarkistaa kunnasta, onko hankkeen hyötyalueella uusia kaava-alueita. Jos niitä on perustettu ojitussyhteisön hyötyalueelle, tulee toimitsijoiden tehdä tarvittavat korjaukset hyötyalueeseen, kustannusositteluun ja hyväksyttää muutos yhteisön yleisessä kokouksessa.
- Kaivumaiden sijoittamismahdollisuudet tulee selvittää ja tarvittaessa maanomistajilta hankitaan läjitysalueelle lupa, mikä voidaan vahvistaa ojitustoimituksessa tai vaihtoehtoisesti kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen antamalla päätöksellä.
- Ojitusyhteisön hankealueella voi olla rautatien tai yleisen tien alitus. Jos rummusta tarvitsee poistaa kunnossapidon yhteydessä lietettä tai rumpua joudutaan syventämään, täytyy toimitsijoiden tehdä ilmoitus toimenpiteistä radan osalta liikennevirastoon ja yleisen tien osalta ELY-keskuksen liikennevastuualueelle. Työn suorittaa yleisen tien ja rautatien alueella asianomainen tien ja rautatien pitäjä omalla kustannuksellaan.
- Yhteisökokouksessa tai toimitsijokokouksessa päätetään siitä, miten puuston raivaus ja laskuaukkojen sekä rajapyykkien merkitseminen toteutetaan. Yleinen käytäntö on, että yhteisön jäsenet hoitavat nämä itse, jolloin toimitsijoiden tehtäväksi jää tiedottaa asiasta niin, että se tulee kaikille jäsenille tiedoksi. Salaojien laskuaukkojen sekä rajamerkkien merkitseminen uoman varteen ennen kaivutöiden aloittamista vähentää niiden kaivuaikaista vaurioitumista. Rajamerkkien huolellisella merkitsemisellä vältetään jälkepäin Maanmittauslaitoksen rajakäyntitoimitukselta.

Edunmenetystä voi syntyä toteutettavasta ojituksesta sekä työmenetelmistä. Kunnossapitoperkauksen yhteydessä on tarpeen selvittää mahdolliset edunmenetykset, toimenpiteet niiden välttämiseksi tai vähentämiseksi, samoin kuin mahdolliset korvaukset.

Kunnossapidon yhteydessä usein selviää, jos maanomistaja on asentanut vesiuomaan vanhasta suunnitelmasta poiketen liian pieniä rumpuja tai siltoja. Ojitusyhteisöllä on tällöin oikeus vaatia maanomistajaa asentamaan asianmukaiset sillat ja rummut.

Työn päätyttyä tulee toimitsijoiden tai heidän palkkaamansa valvojan jakaa toteutuneet kustannukset kuivatusalueittain voimassa olevan kustannusosittelun mukaisesti hyödynsaajille. Kustannusjaon valmistuttua tulee kutsua koolle yhteisökokous, jossa toimitsijat antavat selvityksen suoritetusta työstä sekä kustannusten jaosta. Yhteisön kokous päättää ja hyväksyy toimitsijoiden esittämän kustannusjaon.

Sulkavankylä/Alavus
Eroosiosuojaus tehty paineellisen pohjaveden takia. Ilman suojausta uoma ei pysy auki.
Kuva Outi Leppiniemi 2013

Halko-oja/Seinäjoki
Luiskakaltevuus 1:2. Uoma sijoitettu kiinteistöjen rajalle.
Kuva Outi Leppiniemi 2013

Peruskorjaushanke ja uusi suunnitelma

KUNNOSSAPITOHANKE MUUTTUU PERUSKORJAUSHANKKEEKSI SILLOIN, KUN VANHA SUUNNITELMA UUSITAAN KOKONAAN TAI MERKITTÄVILTÄ OSILTA. NÄITÄ MUUTOKSIA OVAT MM. SE, KUN OJA POHJAA ELI TASAUSVIIVAA SYVENNETÄÄN YLI 30 CM MAAN PAINUMISEN TAI UOMASSA ESIINTYVIEN KARIKKOJEN JA KALLIOIDEN TAKIA. UUSI SUUNNITELMA VAHVISTETAAN OJITUSTOIMITUKSESSA.

Suunnitelman vahvistaminen ojitustoimituksessa tarkoittaa sitä, että suunnitelma saa kuulutusajan jälkeen lainvoiman. Toimitsijoiden kannattaa olla jo varhaisessa vaiheessa yhteydessä paikallisen ELY-keskuksen asiantuntijaan, joka osaa arvioida uuden ojitussuunnitelman tilaamisen tarpeellisuuden, sekä pystyy tarvittaessa ohjaamaan ja neuvomaan suunnitelman teettämisessä ja kertomaan ojitustoimituksesta. Mikäli peruskorjaushanketta varten on tarkoitus hakea peruskuivatuskylän mukaista avustusta, kannattaa ojitusyhteisön toimitsijoiden keskustella hankkeesta ELY-keskuksen peruskuivatus- ja rahoitusasiantuntijan kanssa ennen

Kun ojitusyhteisön vanhaa suunnitelmaa muutetaan kokonaan tai merkittävilta osin, on kyse peruskorjauksesta ja uusi suunnitelma vahvistetaan ojitustoimituksessa.

Kunnossapidon yhteydessä voidaan suunnitelmaan tehdä vähäisiä tarkistuksia, eikä suunnitelmaa tarvitse vahvistaa ojitustoimituksessa.

suunnitelman tekoa. Hanke saattaa myös vaatia luontoselvityksen ympäristövaikutuksista.

Jos ojan kunnossapito on laiminlyöty ja oja on muuttunut luonnontilaisen kaltaiseksi, ei sitä voida kunnossapitää vanhan suunnitelman mukaisesti. Tällöin kunnossapidosta on tehtävä ojitushankkeesta ja hankkeelle laaditaan uusi suunnitelma, jossa työ suunnitellaan uuden tilanteen mukaisesti ympäristöarvot huomioiden. Uusi suunnitelma vahvistetaan ojitustoimituksessa ja luvantarve harkitaan tapauskohtaisesti.

Ojitustoimitus

Laaja-alaiset, useita kiinteistöjä koskevat ojitushankkeet on yleensä käsiteltävä ojitustoimituksessa. Kun suunnitelma on tehty ja ojitus vaatii ojitustoimitusta, kuuluu toimitsijoiden hakea sitä kirjallisesti paikallisesta ELY-keskuksesta. Hakemukseen liitetään mukaan mahdollinen ojitussuunnitelma.

Ojitustoimitusta vaativien uomien alitusten luetteloon on aiempaan vesilakiin verrattuna lisätty kaapelit ja eräät putket ja johdot Jos ojitus edellyttää joltakin osin vesilain mukaista lupaa, ojitus käsitellään hakemusasiassa lupaviranomaisessa. Ojitustoimituksen toimitusmies tai ELY-keskus tekee luvantarveharkinnan.

Ojitustoimituksessa käsitellään ojitusta koskeva suunnitelma, kustannusarvio ja sen toteuttamisedellytykset sekä päätetään kustannusten jakamisesta hyödynsaajien kesken. Toimituksessa määrätään myös mahdollisten vahinkojen korvaamisesta tai toimenpiteistä vahinkojen estämiseksi. Valtion tuen saamiseksi voi rahoittaja esittää ehdoksi ojitustoimituksen pitämisen peruskuivatushankkeessa.

Pajuluoma/Seinäjäki

Uoma kaivettu yli 50 vuotta vanhojen maaperätutkimusten perusteella ilman eroosiosuojausta.

Hiekka lähtee liikkeelle ja syö luiskan reunoja.

Kuva Outi Leppiniemi 2013

Ojitustoimituksessa annetaan päätös, joka sisältää seuraavat asiat:

- toimituksessa käsitellyn ojitussuunnitelman
- ratkaisut tehdyistä muistutuksista ja vaatimuksista
- arvion kustannuksista
- menojen osittelu
- määräykset ojituksesta aiheutuvien edunmenetysten korvaamisesta

Ojitustoimitusta joudutaan hakemaan mm. seuraavista syistä:

- ojituksella poistetaan tai pienennetään tulva-alueita
- ojituksella muutetaan huomattavasti vesien virtaamissuuntaa
- oja on tehtävä maantien, kaapelin tai eräiden muiden vastaavien rakenteiden alitse eikä rakenteen omistaja tähän suostu
- hyödynsaajia on vähintään kolme, eivätkä he pysty sopimaan yhteisestä ojituksesta
- ojitustoimituksessa aiemmin päätettyä suunnitelmaa muutetaan
- kyse on ojitussyhteisön perustamisesta tai purkamisesta, tai
- kyse on ojitussyhteisön jäsenten oikeuksista ja velvollisuuksista.

Suunnitelman tilaaminen

Ennen suunnittelutyön käynnistämistä, toimitsijoiden tehtävänä on kerätä allekirjoitus yhteisösopimukseen kuivatusalueittain hyödynsaajilta. Allekirjoituksia kerätään vanhan suunnitelman kustannusosittelun prosenttien mukaan vähintään 50 %:lta alueen hyödystä, jolla varmistetaan se, että suunnitelman laatiminen hyväksytään myöhemmin pidettävässä yhteisökokouksessa. Tarvittaessa voidaan pitää useampia maanomistajien, ojitussyhteisön, suunnittelijan ja ELY-keskuksen asiantuntijoiden välisiä kokouksia, joissa selvitetään, onko suunnitelma sel-

lainen kuin maanomistajat haluavat ja täyttääkö se ojitustoimituksen suunnitelmalta vaadittavat sisältövaatimukset ja peruskuivatustukilain ehdot.

Ojitussuunnitelman tulee sisältää tiedot hankkeesta, sen toteuttamistavasta ja kuivatussyvyydestä, selvityksen hankkeesta saatavasta hyödystä sekä arvion hankkeen vaikutuksista. Kuivatussyvyyttä määrättäessä on otettava huomioon maan laatu, kaltevuussuhteet ja kuivatustarve. Kuivatusalueet tulee suunnitella niin, että ne ovat toteutettavissa riippumatta muista kuivatusalueista. Ojitussuunnitelman sisältövaatimukset löytyvät Valtioneuvoston asetuksesta vesitalousasioista 1560/2011 luvusta 3.

Ojitustyön kuivatusalueittain laadittu kustannusarvio voidaan laatia ympäristöhallinnossa käytettyä työvaiheryhmittelyä soveltaen seuraavan päärhmittelyn mukaan:

- raivaus- ja korjaustyöt (raivaus, rakenteiden purku, suojaus, korjaus)
- kaivutyöt (kaivu, levitys, siirto)
- kalliotyöt (louhinta, läjitys, siirto)
- pengertyöt (penkereet, työpadot)
- viimeistelytyöt (työkohteiden korjaus ja viimeistely, istutukset)
- putkirakenteet (putkiojat, rummut)
- erityisrakenteet (sillat, pumppaamot, padot)
- vesiensuojelurakenteet (pohjakynnykset, putousportaat, koskikiveykset)
- yhteiskustannukset (työnjohto, rahoituskulut, mittaukset, matka- ja hallintokulut, työaikainen suunnittelu ja rajankäyntitoimituskulut).

Kustannusten jako

Hyödynsaajien kesken jaettavat ojituskustannukset muodostuvat mm. suunnittelusta, asioiden hoidosta, työn valvonnasta, ojituksen toteuttamisesta ja hankkeen aiheuttamien edunmenetysten korvaamisesta. Kustannusten jakoperusteena käytetään kunkin maalle laskettua kuivatushyötyä, elleivät hyödynsaajat toisin sovi. Aktiiviosakkaan (ks. Sanasto s.27) vastuu yhteisöjituksen kustannuksista voi olla enintään sen verran, kuin hänen alueensa kuivattaminen maksaisi erikseen. Passiiviosakas (ks. Sanasto s.27) osallistuu kustannuksiin enintään omille mailleen saadun hyödyn mukaisesti, eikä häneltä voida periä hankkeelle ennakkomaksuja.

Kunnossapitokustannukset jaetaan hyödynsaajien kesken samalla periaatteella kuin ojituksessa, jos hankkeelle ei ole laadittu erillistä kunnossapito-osittelua. Jos yhteinen oja käy maankäytön muuttumisen vuoksi jollekin hyödynsaajalle tarpeettomaksi, voidaan tämä yhteisön kokouksen päätöksellä vapauttaa kunnossapitokustannusten maksamisesta. Samoin, jos maanomistajan maankuivatuksesta saatava hyöty kasvaa, on syytä tarkistaa muuttunut tilanne kustannusten jaon osalta.

Lisäksi voidaan hakea vesiensuojelullisiin toimenpiteisiin, kuten pohjapadon tai kosteikon rakentamiseen harkinnanvaraisia avustuksia, joista tehdään erillinen kustannusarvio. Pienemmässä hankkeessa voi kustannusarvion ryhmittely olla pelkistetympi sisältäen esim. raivaukset, kaivutyöt, rumputyöt, viimeistelytyöt ja yhteiskustannukset. Näiden yhteiskustannusten osuus riippuu hankkeen kokoluokasta. Hankkeissa, jotka toteutetaan ilman varsinaista työnjohtoa, on yhteiskustannusten osuus noin 10–15%. Suuremmissa hankkeissa, joissa yleensä on mukana työnjohto, on yhteiskustannusten osuus noin 20–30% työkustannuksista

Yhteiskustannuksiin voi sisältyä seuraavia kustannuksia:

- mittaus ja paalutus
- rahoitusjärjestelyt
- urakka-asiakirjojen laadinta, tarjouspyynnöt, kilpailuttaminen
- työn valvonta
- rakennusaikainen rahoituskorko
- työmaarakennukset, työmaan huolto
- työnaikainen lisätutkimus ja suunnittelu esim. maaperätutkimukset
- työn vastaanotto ja työn hyväksyminen, tarkistusmittaukset
- arvaamattomat työkustannukset
- toimitsijamiesten palkkiot ja kulukorvaukset
- rajakäyntitoimitus.

Peruskuivatusavustuksen hakeminen

Vesioikeudelliselle yhteisölle, kuten ojitusyhteisölle tai kiinteistön omistajille, voidaan myöntää tukea maatilatalouden kehittämisrahastosta (Makera) yhteistä peruskuivatushanketta varten. Peruskuivatushankkeessa tulee olla vähintään kaksi kiinteistönomistajaa ja hyödyn tulee kohdistua pääasiassa viljelysmaahan ja useampaan kuin yhteen kiinteistöön. Hankkeen hyötyalueen peltojen on oltava sijainniltaan, maaperältään ja muilta ominaisuuksiltaan sellaisia, että niiden viljely on tarkoituksenmukaista ja todennäköistä. Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että peruskuivatushankkeen kustannukset ovat kohtuulliset hankkeella saavutettavaan hyötyyn verrattuna.

Tuki myönnetään arvonlisäverollisena avustuksena ojitusyhteisölle ja tuen suuruus on enintään 40 % hyväksyttävistä kustannuksista. Peruskuivatushankkeen tukitaso on vaihdellut 30–50 % välillä sen mukaan, miten ympäristönsuojelu ja kunnossapito on otettu huomioon. Erityisistä syistä avustuksen enimmäisosuutta voidaan korottaa 20 %:lla, jos hankkeessa tarvittavat vesiensuojelutoimenpiteet tai rakenneratkaisut ovat erityisen kalliita, tai merkittävä osa hankkeen kustannuksista johtuu sellaisten liettymis- tai tulvahaittojen poistamisesta, joiden syynä ovat hankkeen yläpuolisella valuma-alueella tehdyt toimenpiteet

Harkinnanvaraisia vesiensuojelutoimenpiteitä, kuten eroosiosuojauksien ja pohjapatojen rakentamista voidaan tukea täysimääräisesti. Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että hankkeelle on laadittu hyväksyttävä suunnitelma, joka sisältää mm. kustannusarvion ja kustannusosittelun. Tuen myöntämisen ehdoksi voidaan asettaa, että hankkeen suunnitelma on vahvistettu vesilain mukaisessa ojitustoimituksessa siinäkin tapauksessa, ettei ojitustoimitus ole vesilain perusteella välttämätön. Tukea haetaan paikallisesta ELY-keskuksesta.

Ojituksesta ilmoittaminen

Hankkeesta vastaavan on ilmoitettava muusta kuin vähäisestä ojituksesta ELY-keskukselle kirjallisesti vähintään 60 vuorokautta ennen ojituksen ryhtymistä.

Ojituksesta ei tarvitse ilmoittaa silloin, kun ojalla on kunnossapitovelvollisuus, joka on määräytynyt:

1. kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen päätöksellä, jos samalla on vahvistettu suunnitelma
2. lupaviranomaisen päätöksellä, jos samalla on vahvistettu suunnitelma
3. ojitustoimituspäätöksellä tai ojitussisältyy tiettyihin maantielain tai ratalain suunnitelmiin.

Vähäisenä ojituksena, kun ojitusta ei tehdä happamilla sulfaattimailla tai pohjavesialueilla, voidaan pitää seuraavia tapauksia:

- Pienehkön metsäkappaleen ojitus
- Rakennuspaikan kuivattamiseksi tarpeellisen ojan tekeminen omalle maalle
- Vähäisen peltolohkon ojittaminen
- Peltolohkon täydennysojittaminen
- Peltolohkon salaojitus

Mikäli oja, jolla on kunnossapitovelvollisuus, sijaitsee happamilla sulfaattimailla tai pohjavesialueella, on kunnossapitoperkuksesta tehtävä ojitusilmoitus. Ilmoituksen vastaanotettava valvontaviranomainen varmistaa sen, että kunnossapitoperkaus ei aiheuta vahinkoa pohjavesiesiintymälle tai happamuushaittoja vesistöille. Luonnontilaisen kaltaiseksi muuttunutta ojaa ei voida kunnossapitää vanhan suunnitelman mukaisesti, vaan kunnossapidosta on tehtävä ojitusilmoitus ja hankkeelle laaditaan uusi suunnitelma.

Oikeus ojittaa toisen alueella ratkaistaan asemakaava-alueilla tietyissä tilanteissa maankäyttö- ja rakennuslain nojalla. Tällöin ojituksesta ei ole tarpeen ilmoittaa ELY-keskukselle.

ELY-keskusten ja maanmittaus toimistojen kanssa on sovittu menettelystä, jossa tilusjärjestelyssä toteutettavien kuivatushankkeiden ojitussuunnitelmasta pyydetään lausunto ELY-keskukselta. Menettelyä so-

velletään tapauksissa, joissa päätös tilusjärjestelyhankkeen toteutuksesta tai rahoituksesta on tehty 1.1.2012 jälkeen. Näin toimittaessa erillistä ilmoitusta ojituksesta ei tarvitse tehdä.

Suunnitelman toteuttaminen

Kun ojitusyhteisö on saanut suunnitelman ja se on vahvistettu ojitustoimittuksessa, on yhteisön tehtävänä valita urakoitsija toteuttamaan hanketta. Jos hankkeelle on myönnetty valtion avustusta vähintään 50 % kustannusarviosta ja hankkeen arvonlisäverollinen kustannusarvio ylittää kynnyksarvon 150.000€, tulee hankintailmoitus tehdä työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämään ”Hilma-julkiset hankinnat” -tietojärjestelmään. Viimeistään tässä vaiheessa kannattaa ojitusyhteisön palkata ulkopuolinen ammattilainen laatimaan tarjouspyyntöasiakirjat (tarjouspyyntö, urakkaohjelma jne.) hankintasäädösten mukaisella tavalla. Rahoittaja vaatii ojitusyhteisöltä rahoitusehtojen hyväksymisen ja niihin si-

Pajuluoma 1 / Seinäjoki

Peruskuivatushankkeen yhteydessä oja siirretään kiinteistön alueelta uuteen paikkaan maantien viereen
Kuva Unto Tapio 2012

Pajuluoma 2 / Seinäjoki

Ojan kaivun yhteydessä ei luiskia suojattu eroosiolta ja hiekka lähti liikkeelle. Maalaji hieno hieta.
Kuva Unto Tapio 2012

Pajuluoma 3 / Seinäjoki

Ojan eroosiosuojaus toteutettiin suodatinkankaalla ja kalliomurskeella (murskeen koko 0–100mm)
Kuva Outi Leppiniemi 2014

toutumisen. Lisäksi rahoittaja saattaa vaatia ulkopuolisen valvojan palkkaamisen, mikäli hankkeelle on haettu julkista rahoitusta. Tarjousten vastaanottamisen jälkeen urakoitsijat ja tarjoukset arvioidaan tarjouspyynnön ehtojen mukaisesti. Muutaman parhaimman tarjo-

uksen lähettäneen urakoitsijan kanssa tehdään maastokäynti urakoitavalla alueella, jolloin voidaan olla varma siitä, että urakoitsijan antama tarjous on edelleen voimassa. Maastokäynnin tarkoituksena on, että urakoitsijalla ja rakennuttajalla on yhteneväinen käsi-

tys työn sisällöstä ja ehdoista. Pienemmissä hankkeissa, joissa hankintalain kynnysarvot eivät täyty, voi ojitusyhteisö lähettää tarjouspyynnön vain muutamille urakoitsijoille. Tuen saajalla on vastuu hankintojen kilpailuttamisesta, hankintamenettelyn noudattamisesta

ja tarjoajien oikeudenmukaisesta kohtelusta. Urakoitsijan valinnan jälkeen yhteisö tekee vapaamuotoisen ilmoituksen paikalliseen ELY-keskukseen ojitustyön aloittamisesta.

Kun ojitustyö on valmistunut, on yhteisön toimitsijoiden viipymättä ilmoitettava yhteisön kokouksessa toteutuneet kustannusosuudet yhteisön jäsenille. Toimitsijoiden on myös ilmoitettava kustannusosuuksia koskevat muutokset, jos kustannusten jakoa on tarkistettu tai oikaistu. Tämän lisäksi on toimitsijoiden tehtävänä yhteisön toiminnan järjestämiseksi pidettävä luettelo yhteisön jäsenistä. Tähän luetteloon merkitään jäsenen tunnistetiedot ja yhteystiedot.

Panttaaminen / Kiinteistöpankki

Panttaaminen tarkoittaa sitä, että ojitushankkeen hyödynsaajien kiinteistö on vahvistetun ojitussuunnitelman tai yhteisön kokouksen päätöksen mukaisesti kustannusosuudesta panttina. Tällä kiinteistöpankillla ojitusyhteisö varmistaa saatavansa hyödynsaajalta jos ojitusyhteisön jäsen ei maksa kustannusosuuttansa. Kiinteistön kustannusosuus on ulosottokelpoinen ilman käräjäoikeuden päätöstä.

Kunnossapitoperkaus

Kun kunnossapitoperkauksesta on valmistunut kustannusarvio, voivat toimitsijat tehdä panttausilmoituksen maanmittauslaitokselle mikäli kunnossapitoperkauksen kustannukset nousevat yli 840,92 euroa tilaa kohti. Ojitusyhteisön toimitsijoiden on ilmoitettava yhteisön kokouksen päätöksen mukaiset kustannusosuudet korkoineen kirjaamisviranomaisille maanmittauslaitokselle lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin merkitsemistä varten. Kun ojitusyhteisön laskuttamat suoritukset on maksettu, ilmoittavat toimitsijat alueelliselle maanmittauslaitokselle panttivastuusta vapautettavat kiinteistöt.

Ojitusyhteisön kunnossapito- ja muita kustannuksia varten voidaan periä ennakkomaksuja ja ottaa tarvittaessa lainaa. Myös kunnossapitotyön

osalta jäsenen kustannusosuus ja sen muutos, joka ylittää asetuksella säädetyn vähimmäisrajan, tulee yhteisön toimitsijoiden ilmoittaa kirjaamisviranomaiselle hyötyä saavan kiinteistön panttausta varten.

Peruskuivatushanke

Peruskuivatushankkeessa lupaviranomainen tai valtion valvontaviranomainen tekee ojitusasiaa koskevan lainvoimaisen päätöksen jälkeen hyödynsaajien maksuosuuksia koskevan panttausilmoituksen. Rahoituspäätöksen jälkeen, viimeistään vuoden kuluessa, valvontaviranomainen tekee tarkennetun panttausilmoituksen.

Ojitusyhteisön toimitsijoiden on ilmoitettava hankkeen toteutuksen jälkeen kustannusosuuksia koskevat muutokset kirjaamisviranomaiselle maanmittauslaitokselle.

Peruskuivatushanke, johon on saatu valtion korkotukilainaa ja avustusta

ELY-keskukselle kuuluva panttioikeuden ilmoitus koskee ojitushankkeen toteuttamiseen myönnettyjä valtion peruskuivatuslainoja. Mikäli kuivatushankkeelle myönnetty peruskuivatuslaina on kaikkien hyödynsaajien osalta kokonaan maksettu, lakisääteisen panttioikeuden poistamisilmoituksen tekee perivä viranomainen.

Malli yhteisökokouksen esityslistasta

Uomalanojan yläosan ojitusyhteisö Esityslista
Puola

4.6.2013

Aika Tiistaina 20.6.2013 klo 12.00

Paikka Puolan nuorisoseura, seuran juhlasali. Purolantie 123,
61300 Puola

1. Kokouksen avaus
2. Kokouksen järjestäytyminen
3. Laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen
4. Esityslistan hyväksyminen työjärjestykseksi
5. Uomalan ojen yläosan kunnostustarve
6. Toimitsijoiden palkkion määrääminen
7. Toimitsijoiden valinta (3–6 kpl)
8. Tilintarkastuksesta päättäminen
9. Pankkitilin perustaminen/tilin käyttöoikeus
10. Seuraava kokous
11. Muut asiat
12. Kokouksen päättäminen

Toimitsijat

Sanastoa

Aktiivosakas	Hyödynsaajaa, joka on vaatinut ojitusta tai yhtynyt sellaiseen vaatimukseen taikka lisähyödyn saamiseksi vaatinut muutosta ojitussuunnitelmaan
Hyödynsaaja	Ojituksesta hyötyä saavan kiinteistön omistaja tai omistajat
Jyvitys	Maanarvojyvän (määräytyy maan käyttömuodon ja maanlaadun mukaan) ja korkeusjyvän (määräytyy korkeusaseman ja kuivatuksen paranemisen eli kuivatuslisän mukaan) perusteella laaditaan kustannusosittelu, joka osoittaa hyötyä saavien tilojen suhteellisen osuuden kuivatus- tai osittelualueen hyödystä ja kustannuksista
Kuivatusalue	Ne maat kuivatusalueella, joille yhteinen ojitus tuottaa hyötyä
Kunnossapitohanke	Uoman kunnossapitoa ojitustoimituksessa vahvistetun suunnitelman mukaisesti.
Ojitusisännöitsijä	Ojitusyhteisön valitsema ulkopuolinen ammattilainen, joka vie ojitushanketta eteenpäin ja toimii tarvittaessa valvojana
Ojitusyhteisö (ent. ojitusyhtiö)	Ojituksesta johtuvien asioiden hoitamista varten perustettu yhteisö jossa hyödynsaajia on vähintään kolme. Kaikissa uusissa hankkeissa käytettävä nimitys. Ojitusyhteisöjä ovat vanhan vesilain aikana perustetut ojitusyhtiöt ja pengerrisyhtiöt.
Ojitusyhteisön jäsen	Kaikki ojituksesta hyötyvät kiinteistönomistajat
Osittelualue	Tarvittaessa kuivatusalue jaetaan osittelualueisiin kustannusten oikean jakautumisen turvaamiseksi. Osittelulla varmistetaan se, ettei kuivatusalueen minkään osan kuivatus tule kalliimmaksi kuin sen toteuttaminen erikseen maksaisi.
Paikalliskuivatus	Paikalliskuivatusta on piiri-, sarka- ja salaojitukset
Passiivosakas	Hyödynsaaja, joka ei ole vaatinut ojitusta, eikä ole allekirjoittanut yhteisosopimusta

Peruskorjaushanke	Peruskorjaushankkeella tarkoitetaan peruskuivatushanketta, jolla aiemmin toteutettu hanke uusitaan kokonaan tai merkittävilta osiltaan.
Peruskuivatus	Peruskuivatuksella tarkoitetaan maan kuivattamiseksi suoritettavia valtaojien perkauksia, pienehköjä pengerryksiä ja purojen vedenjohtokyvyn parantamista siten, että paikalliskuivatus, kuten salaojitus on mahdollista.
Piirioja	Piirioja on peltolohkon ympärillä oleva oja
Päätoimitsija	Toimitsijoiden valitsema henkilö, jonka tehtävänä on koollekutsua kokoukset ja toimia puheenjohtajana sekä edustaa yhteisöä
Salaoja	Salaoja on paikalliskuivatuksessa käytetty putkioja, joka päästää vettä sisään tai ulos putken koko pituudelta. (On myös putkettomia saloimia kuten myyräojat, soraajat jne.)
Sarkaoja	Sarkaojat ovat peltolohkolla olevia avo-ojia lohkon kuivattamiseksi.
Sopimusojitus	Ojitus voidaan toteuttaa myös ilman ojitustoimitusta, mikäli kaikki maanomistajat ovat yksimielisiä hankkeesta sekä sen kustannusjaosta ja allekirjoittavat kirjallisen sopimuksen.
Toimitsijat	Ojitustoimituksessa valittavat henkilöt, joiden tehtävä on hoitaa kaikkia yhteisölle kuuluvia asioita
Toimitusmies	Toimitusmies on ELY-keskuksen määräämä henkilö, jonka tehtävänä on järjestää ojitustoimitukseen liittyvät kokoukset, hyväksyä suunnitelma ja antaa toimituksesta päätös. Ojitustoimituksen toimitusmiehellä on oltava tehtävän laatu ja laajuus huomioon ottaen riittävät tiedot ja sellainen käytännön kokemus ojitusasioista, jota tehtävän suorittaminen edellyttää.
Valtaoja	Valtaoja on veden johtamiseksi kaivettu avouoma, johon kerätään kuivatusvedet paikallisojista ja joka johtaa vedet pois kuivatusalueelta.

Lisätietoa

Ympäristöasioiden asiakaspalvelu 2013 ELY-keskus

http://www.ely-keskus.fi/web/ely/ymparistoasiakaspalvelu#.U_xsw0zyVaQ

Vesilaki 27.5.2011/587

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110587>

Valtioneuvoston asetus vesitalousasioista 1560/2011

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111560>

Ympäristöministeriön raportteja 1/2012, Uudistunut vesilaki

<http://www.ym.fi/download/noname/%7BD53693D8-3926-4EB6-8897-C323928D5E21%7D/32131>

Valtioneuvoston asetus peruskuivatustoiminnan tukemisesta

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111419>

Asetus lainhuuto ja kiinnitysrekisteristä 5.12.1996/960

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960960#L3P21>

Maan kuivatuksen ja kastelun suunnittelu – työryhmän mietintö (uusitaan vuonna 2014)

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/39840/SYKEra_23_2007.pdf?sequence=1

Maatalouden perattujen purojen luonnonmukainen kunnostus (Syke)

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38784/SY_52_2006.pdf?sequence=3

Purojen hoito maatalousalueilla – luonnonmukainen peruskuivatus (Syke)

<http://www.syke.fi/download/noname/%7B9D89178F-F768-4508-9168-E35BD8624B8F%7D/28150>

Hyvän metsänhoidon suositukset – Vesiensuojelu. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion julkaisuja, 2012

OPAS 3 | 2014

OPAS OJITUSYHTEISÖLLE UOMAN KUNNOSSAPITO- JA PERUSKORJAUSHANKKEESEEN

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-314-099-8 (painettu)

ISBN 978-952-314-100-1 (PDF)

ISSN-L 2242-2927

ISSN 2242-2927 (painettu)

ISSN 2242-2935 (verkkajulkaisu)

URN:ISBN:978-952-314-100-1

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

